

beat, ita ut subsequentes publicationes fere inutiles videantur; nam lex generalis obligat etiamsi in casu particulari ratio legis cesset. Haec praxis, utpote inhaerens litterae Conc. Trid., praefenda est. In aliis dioecesibus fiunt tantum pro subdiaconatu, praesertim si candidatus in parochiam numquam rediit, in eaque titulum non possideat. In aliis fiunt pro diaconatu et presbyteratu, non autem pro diaconatu. In aliis tandem relatum Tridentinum decretum receptum non est. Ita Schmalz., I, XII, n. 1, haec habet pro Germania: « Etsi saluberrime adhibeatur hoc scrutinium, in pluribus tamen dioecesibus, praesertim Germaniae nostrae, non est receptum, sed loco ejusdem recipiuntur testimonia a sacrarum praesertim litterarum professoribus obtenta de vita, doctrina, moribus ipsius ordinandi ». (1) Sed sicuti irrationabilis est consuetudo contra matrimoniales publicationes (2), ita putamus esse irrationabilem consuetudinem contra publicationes pro sacra ordinatione. Lege generali a publicationibus eximuntur non solum regulares cum votis solemnibus, sed etiam religiosi cum votis simplicibus ad congregationem a Sede Apostolica approbatam pertinentes. Item in Urbe alumni omnium collegiorum quae a S. C. de Prop. Fide dependent, aliorumque ex privilegio apostolico ab omnibus publicationibus dispensati sunt (3).

702. Receptum est ut parochus pro his publicationibus aliquod habeat emolumentum: quod ad abusos evitandos statuta dioecesana, et, his tacentibus, consuetudo determinat. Romae hoc emolumentum est trium francorum.

703. Tandem si, peractis publicationibus, ordinatio diu retardatur, utrum publicationes repeti debeant necne, putamus remittendum esse prudentiae episcopi, sicuti de publicationibus matrimonialibus diximus in citato nostro *Tractatu*, n. 194. Romae repetuntur, si ordinatio differtur ultra quadraginta dies. Non incongrue etiam applicari potest re-

(1) Phillips, I, § 44.

(2) Vide nostrum *Tractatum canonicum de matrimonio*, n. 156.

(3) Honorante, cap. XVII.

CAPUT IV. QUAE SACRAE ORDINATIONI PRAEIRE DEBENT 27
gula quae in dioecesi viget pro publicationibus matrimonialibus.

B. *Testimonia quae pro promotione saecularis ab episcopo proprio facienda requiruntur ab aliis episcopis.*

704. Haec testimonia sunt:

a) Fides receptae tonsurae receptique ordinis (*lettres d'ordination*), si candidatus ab alio episcopo promotus fuit. At sufficit fides ultimi ordinis recepti. Exhibitio hujus testimonii non est per se necessaria, si ipse episcopus ordinans ultimum gradum contulit, quia cancellarius potest, deficiente memoria, librum ordinatorum consulere.

Utrum pro his litteris ordinationis aliquid exigi vel acceptari possit ab episcopo vel a cancellario, vide Scholion I in fine cap. V, et de praxi dioecesium circa has litteras ordinationis, vide Scholion II.

705. b) Litterae testimoniales episcopi alterius dioecesis etiam pro prima tonsura, ad normam const. *Speculatores*, 4 Nov. 1694, quam integram habes in *Alleg. III*. Circa has litteras testimoniales fusius insistendum est; et prius de his litteris testimonialibus in genere non pauca disputamus; deinde ad normam citatae constitutionis videbimus cujusnam episcopi testimoniales litterae requirantur; tandem de poenis contra ordinantes et ordinatos, si has litteras praetermiserint.

706. In primis testimoniales episcopi litterae toto caelo differunt a litteris dimissoriis, quas concedit episcopus proprius pro sui subditi ordinatione ab episcopo alieno peragenda. Hanc differentiam, quae ceteroquin facile intelligitur, rite explicat folium S. C. C. in *Pientina* seu *Ilcinensi*, *Ordinationis*, 8 Aug. 1733: « Litterae dimissoriae expriment traditam facultatem, qua alter episcopus possit clericum illum ad ordines promovere; litterae autem testimoniales non hanc facultatem impertiuntur, quia supponitur facienda ordinatio ab alio episcopo non indigente traditione hujus facultatis, sed ea potituro jure suo, solumque continent testimonium quod clericus promovendus sit dignus, cui tales ordines conferantur ». Hinc litterae testimoniales

de quibus Innocentius XII in sua constitutione, non semper ab episcopo proprio conceduntur, qui solus litteras dimissorias dare potest. At quando episcopus proprius dat litteras dimissorias, istae etiam litteras testimoniales de promovendi idoneitate reipsa continent. Aliquando, non sine aliqua confusione, litterae dimissoriae et litterae testimoniales iisdem vocabulis designantur et sumuntur pro eisdem, ut *can. 2 et 3, dist. 73, in Decreto (1)*. Nos de litteris dimissoriis loquemur in *cap. sequ.*; modo de nudis testimonialibus agimus.

707. Eae igitur testimoniales litterae de candidati idoneitate fidem faciunt. Riganti, in *Reg. XXIV Cancell. Apost.*, § III, n. 94, haec habet: « Ubi clericus est a proprio episcopo originis aut domicilii tonsuratus et adscriptus ecclesiae, eo casu testimoniales non requiruntur a constitutione Innocentiana pro sola notitia impedimentorum, sed ut primus praelatus qui ad tonsuram promovit, suum praestet consensum pro desertione ecclesiae cui est adscriptus, et proprius episcopus de sui subditi ordinatione certior reddatur. Lamperez, in Bulla *Speculatores*, n. 337, 347; P. Morin in eadem Bullam n. 284 ». At vero jam diximus n. 583 hanc adscriptionem in plerisque dioecibus jam fieri non solere; insuper manifestum est litteras testimoniales directe nullatenus tendere ad informandum proprium episcopum testantem de sui subditi promotione ab alio episcopo faciendam, sed potius ad informandum episcopum proprium ordinaturum de candidati idoneitate; hicque est harum litterarum unicus scopus.

708. Consequenter concessio harum litterarum non est proprie loquendo actus jurisdictionis, sicuti est concessio litterarum dimissorialium, quia testimonium ferre de aliqua re, non est jurisdictionem exercere. Hinc testimoniales, secus ac dimissoriales, per se valent, etsi episcopus, Ordinarius, praelatus sit utcumque haereticus, schismaticus, vitandus, ideoque jurisdictione expoliatus, dummodo in officio aut beneficio perseveret; utrum vero testimoniales a talibus

(1) Reiff., I, XI, n. 112.

personis datae fidem mereantur, episcopus ordinaturus pro sua prudentia videbit. Ecclesia autem hoc testimonium de idoneitate candidati exigit ab episcopo seu Ordinario vel praelato, quia in his specialem habet fiduciam (n. 724).

709. Forma harum litterarum non est determinata. Monacelli, *op. cit.*, p. I, tit. IV, form. IX, n. 9, monet has litteras debere manu ipsius episcopi (vel alterius concedentis) subscribi. Non est dubium pro liceitate ordinationis et ad poenas effugiendas sufficere etiam testimonium viva voce datum (1); quod deducitur a fortiori ex Conc. Trid., *sess. XIV, cap. II, de ref.*, ubi agit de litteris dimissoriis. Cum vero non solum harum litterarum mentio facienda sit in consueto collatorum ordinum testimonio, sed etiam ipsae litterae servari debeant in actis, hinc ab episcopo vel Ordinario deinde petendum erit, ut testimonium oretenus datum in scriptis concedat. In *Alleg. II* habes harum litterarum formulam, quae variis casibus infra exponendis facile aptatur.

710. Cum Innocentius XII, *l. c.*, has litteras testimoniales in primis dicat dandas esse ab *episcopo*, deinde ab *Ordinario et praelato*, et etiam in const. *Apostolicae Sedis* (n. 737) exigantur litterae testimoniales *Ordinarii*, sequi videretur eas dare posse etiam vicarium generalem, capitulum et deinde ipsius vicarium, sede vacante, et praelatum inferiorem; qui omnes veniunt nomine Ordinarii. Sed haec conclusio recta quoad omnes non foret. Nam S. C. C. apud Monacelli, *op. cit.*, p. I, tit. III, form. IV, n. 9, declaravit vicarium generalem eas dare posse tantum in casibus quibus potest dare dimissorias (n. 867), vel si ex mandato speciali aut consuetudine haec potestas eidem facta sit; quod verum est etiam post const. *Apostolicae Sedis*, quia censurae hujus constitutionis sunt intelligendae juxta veterem earumdem censurarum sensum, nisi hic sensus in ipsa constitutione correctus deprehendatur. Sede vacante, capitulum ac deinde vicarius capitularis simplices litteras

(1) Pennacchi, *comm. const. Apostolicae Sedis*, App. XLIV; D'Annibale, n. 147; Reiff., I, XI, n. 110.

testimoniales dare libere possunt sine ulla limitatione (1), quidquid sit de eorum jure dandi dimissorias (n. 868 sequ.). Praelatus nullius dat testimoniales episcopo viciniore, dum alii Praelati dant episcopo dioecesano testimonium ad instar parochi (n. 690 sequ.). Alii autem omnes qui non sunt episcopi, Ordinarii, aut praelati, dare has litteras nequeunt, e. g. rector seminarii. Licet enim S. C. C. die 17 Mart. 1708, 9 Aug. 1709, 17 Jun. 1719, declaraverit sufficere litteras testimoniales superioris seminarii, tamen deinde sententiam mutavit (2), e. g. in *Spoletana* et *Reatina*, *Ordinationis*, 11 Jun. 1840. Episcopus vero seu Ordinarius, antequam litteras concedat, a superiore seminarii notitias assumet. Imo pro casibus de quibus agit const. *Speculatores*, nec authenticum parochi testimonium ex libro baptizatorum et confirmatorum supplere potest testimoniales episcopi litteras, cum Innocentius XII has requirat.

711. Sed supponas regularem cum votis solemnibus dimissum fuisse, et modo in saeculo manentem esse a proprio episcopo promovendum. Litteras testimoniales pro tempore commorationis in religione dabit episcopus dioecesis in qua situm est monasterium ubi candidatus permansit, audito superiore ejusdem monasterii, vel potius dabit superior regularis? Certum putamus testimoniales datas ab episcopo, audito superiore, legitimas esse; quia candidatus jam regitur jure saecularium, et pro saecularibus, e. g. novitiis, aut professis votorum simplicium episcopus dioecesis est *Ordinarius loci* ubi candidatus moratus est, de quo const. *Speculatores*, et const. *Apostolicae Sedis*. Nonnulli putant etiam a superiore regulari testimoniales in casu dari posse, quia superior regularis est *Ordinarius loci* ubi candidatus moratus est, et insuper fuit illius Ordinarius tempore commorationis. Haec doctrina videtur probabilis, et ideo putamus episcopum posse etiam testimoniales superioris admittere.

(1) Schmalz., l. c., n. 47; Reiff., n. 412; Pirhing, n. 59; Barbosa, *De off. et pot. ep.*, p. II, all. VII, n. 7, citans plures alios; Honorante, cap. VIII, not. XV; Lamperez, n. 344.

(2) Honorante, cap. XIV, not. VI; Icard, *op. cit.*, n. 332; D'Annibale, *comm. const. Apostolicae Sedis*, n. 147, not. 45.

712. In his litteris episcopus testari debet promovendum nullo impedimento irretiri; quod Innocentius XII significat illis verbis, *de natalibus, aetate, moribus et vita*. Ne autem putes omnes litteras testimoniales de iis omnibus semper mentionem habere debere. Nam aliquando episcopus testari tantum potest de baptisate, natalibus, aetate, et forte etiam de confirmatione; si scilicet promovendus in sua quidem dioecesi natus est, sed ab ea discessit in infantili aetate ante septennium. E contrario si promovendus in dioecesi tanto quidem tempore permansit ut potuerit aliquo impedimento irretiri, sed in ea natus non est; episcopus testari nequit de baptisate, natalibus, aetate, et fortasse nec de confirmatione, sed tantum de absentia aliorum impedimentorum et bonis moribus pro tempore commorationis in sua dioecesi. Aliquando demum episcopus testari de omnibus debet; quod ex dictis patet. Sed quoad vitam et mores sufficit quod episcopus affirmet sibi non constare aliquod impedimentum fuisse contractum. Si mores promovendi clericales haud fuerint, et episcopus pro sua prudentia putet id esse episcopo proprio secreto indicandum, poterit in litteris testimonialibus dicere promovendum esse baptizatum, confirmatum, nullaque irregularitate irretitum; tacere vero de moribus, et deinde epistola privata rem episcopo enarrare. In genere si aliquid quod exprimendum erat, desit in litteris testimonialibus, eae non sufficiunt ad normam const. *Speculatores* (1).

713. Porro de baptisate, natalibus, aetate et confirmatione promovendi episcopus testificaturus edocetur praesertim testimonio parochi desumpto ex libro baptizatorum et confirmatorum. De vita vero et moribus per examen testimonium fide dignorum, et per parochi attestationem, ac superioris seminarii, etc., exquiret diligenter, veluti si ipse ordines conferre deberet (2), nisi aliunde certus sit de absentia cujuslibet impedimenti. Modus inquirendi non est determinatus et remittitur prudentiae episcopi; non est necesse ut

(1) Lucidi, *De vis. sacr. lim.*, p. I, pag. 148, n. 66; Honorante, cap. XV, not. III.

(2) Monacelli, *op. cit.*, p. I, tit. III, form. II, n. 1.

fiant publicationes de quibus supra; sed fieri possunt, et earum faciendarum usus, qui Romae viget, laudabilis est. Praxis autem concedendi testimonium absque ulla inquisitione foret manifeste reprobanda. Ceterum jam diximus episcopum dare testimoniales pro solo tempore commorationis in sua dioecesi; candidatus si opus est, ab aliis episcopis alias litteras obtinebit (n. 677).

714. Ex alia autem parte idem Monacelli, *l. c.*, n. 10, docet episcopum non posse « nisi adsit aliquod canonicum impedimentum, illas denegare, juxta mentem S. C. C. in *Neapolitana* seu *Hyeracen.*, 27 Jun. 1699, et in *Neapolitana* seu *Scalen.*, *Ordinationis*, 10 Febr. 1701, et alterius EE. et RR. in *S. Sever.*, 13 Maii 1701. Et ratio convincens est quia aliter esset in facultate episcopi attestari debentis ordinationes de jure ad episcopum beneficii spectantes impedire, vel brevia apostolica, quae quotidie expediuntur pro ordinandis extra tempora et clausula *a quocumque* (commendationem morum proprii Ordinarii exigentia, ut declaravit S. C. C. 28 Apr. 1575) suspendere et illusoria reddere ». Quod si episcopus easdem dare recuset, promovendus recursus habet ad S. C. EE. et RR. vel ad S. C. C. pro opportuno remedio.

715. Huc spectat responsio S. C. EE. et RR. data die 16 Jul. 1841, in *Verul.* et *Aquin.*, *Ordin.*, ad 1um. Nam clericus ex Aquinatensi dioecesi, tonsura et acolythatu ab episcopo Aquinatensi insignitus, ad beneficium sacerdotale cum residentia nominatus fuit in dioecesi Verulana, in cujus seminario studiorum curriculum obibat. Ut igitur ab episcopo Verulano ordinari ipse posset, ab originis episcopo litteras testimoniales flagitaverat, qui eas ipsi denegavit, propterea quod iudicio suo vocationis signa in ipso desiderabantur; cum contra episcopus Verulanus optimum de ejusdem scientia et moribus iudicium edidisset. Re delata ad S. C. EE. et RR., haec respondit scribendum esse juxta mentem, videlicet « ut ab episcopo Aquinatensi dentur testimoniales intra mensem ea quae sibi videbitur ratione modoque, relicta episcopo Verulano iudicandi potestate super ordinatione ».

716. Ad rem facit etiam responsio S. C. C. in *Fabrianen.*, *Ordinum*, 21 Apr. 1792. Episcopus enim Fabrianensis Joannem Rossetti, suum ratione originis subditum, promoverat ad primam tonsuram et ordines usque ad subdiaconatum inclusive pro necessitate et utilitate ecclesiae parochialis. Joannes deinde in Nucarina dioecesi obtinuit cappellaniam perpetuam, quam ejus pater de suo suorumque jure patronatus fundaverat. Cum vero diaconatum et presbyteratum petisset ab episcopo Nucarino, proprio ratione beneficii, hic consentiebat ipsum ordinare, sed episcopus Fabrianensis rogatus negabat litteras testimoniales. Re delata ad S. C. C., proposito dubio: « An liceat episcopo beneficii conferre subdiacono Joanni Rossetti ordines diaconatus et presbyteratus absque litteris testimonialibus sui Ordinarii »; S. C. reposuit: « Affirmative, facto verbo cum SSmo ».

717. Testimoniales episcopi litterae de vita et moribus debent esse datae formaliter pro clericali promotione, ita ut datae ad alium finem satis non forent pro initiatione primae tonsurae, et multo minus pro ordinatione. Hinc e. g. litterae testimoniales, quibus clericus e dioecesi discedens aliis commendatur de bonis moribus et vita, non sufficiunt profecto pro ejusdem ordinatione (1). Item nec testimoniales ab episcopo datae clerico ut hic beneficium assequi possit (2). Ratio est quia testimonium de bonis moribus et vita Titio datum ad alium finem non significat necessario ipsum idoneum esse ad clericalem promotionem, cum pro statu clericali specialis sanctitas et idoneitas requiratur. At si episcopus testari tantum debet de baptismo, confirmatione, aetate et natalibus, putamus hujusmodi testimonium, etiam ad alium finem datum, sufficere pro ordinatione.

718. Dari autem possunt vel pro uno tantum, vel pro pluribus, vel pro omnibus clericalibus gradibus. Testimoniales *pro ordinibus* aut etiam *pro omnibus ordinibus* certe comprehendunt omnes ordines minores; sed non videntur comprehendere majores, ad instar litterarum dimisso-

(1) S. C. C. in *Pientina* seu *Ilcinensi*, *Ordinationis*, 8 Aug. 1733 (n. 724).

(2) S. C. C. in *Burgi. S. Domnini*, seu *Cremonensis*, *Ordinationis*, 1 Aug. 1750.

rialium (n. 883), nisi scienter datae sint acolytho. Imo aliquando testimoniales explicite sunt pro uno gradu, sed implicite sunt etiam pro alio gradu. Id verificatur in primis quando idoneitas necessaria pro gradu expresso sufficit etiam pro gradu non expresso. Ita testimoniales pro gradu superiori valent etiam pro gradu inferiori non collato; testimoniales pro prima tonsura valent etiam pro minoribus ordinibus; testimoniales pro uno ordine minori, valent etiam pro aliis; testimoniales pro subdiaconatu valent etiam pro aliis majoribus ordinibus, quia idoneitas pro prima tonsura sufficit etiam pro minoribus ordinibus, idoneitas pro uno ordine minori sufficit etiam pro aliis, idoneitas pro subdiaconatu sufficit etiam pro aliis majoribus ordinibus, servatis aut dispensatis interstitiis cum exercitio ordinis antea recepti (n. 566). Praeterea id accidit quando idoneitas quidem necessaria pro gradu expresso non sufficeret ad gradum non expressum, e. g. idoneitas pro ordinibus minoribus ad subdiaconatum, sed in testimonialibus ea affirmantur de moribus candidati quae etiam pro gradu non expresso satis sunt.

719. Ex his jam habetur clavis ad solvendam hanc quaestionem, nempe num, obtentis ab episcopo testimonialibus litteris pro uno gradu, e. g. pro prima tonsura, novae ejusdem episcopi testimoniales requirantur pro promotione ad minores et majores ordines. In primis distinguimus duplicem casum.

720. *Primus* casus est si episcopus ordinaturus est idem qui primam tonsuram contulit, vel illius successor; e. g. Titius, origine pertinens ad dioecesim Versaliensem, ab archiepiscopo Parisiensi proprio ratione domicilii recepit cum testimonialibus episcopi Versaliensis primam tonsuram, et modo vult recipere ordines minores et majores.

Jam vero certe non requiruntur novae testimoniales de solo baptismo, natalibus, aetate et confirmatione, sed primae quae in archivio servantur, satis sunt.

Quoad testimoniales de vita et moribus, si candidatus post receptam tonsuram, denuo in dioecesi Versaliensi talem moram traxit ut potuerit aliquod impedimentum contrahere (n. 730), certe novae litterae testimoniales necessariae sunt.

Si candidatus hanc novam moram in dioecesi Versaliensi non traxit, rursus subdistingendum est.

Si primae testimoniales valebant implicite pro subsequentibus gradibus qui modo conferendi sunt, juxta ea quae supra diximus, novae testimoniales non sunt necessariae. Hinc Riganti, *Reg. XXIV Cancell. Apost.*, § III, n. 103, docet: « Si quis post susceptum aliquem ex sacris ordinibus ab episcopo beneficii cum litteris testimonialibus sui Ordinarii originis et domicilii, continuo permaneat in loco beneficii, non indiget novis testimonialibus pro reliquis ordinibus sacris ab eodem episcopo beneficii suscipiendis, quia non est de quo episcopus tam originis quam domicilii de novo testificari valeant (1) ».

Si vero primae litterae testimoniales nec implicite valebant pro gradu subsequenti qui modo conferendus est, praxis plurimum curiarum praestantissimarum, inter quas primum locum tenet curia Romana, novas testimoniales non requirit, ideoque, datis litteris testimonialibus pro ordinibus minoribus, sine novis litteris confert subdiaconatum. Obstat S. C. C. in *Firmana* seu *Lauretana, Ordinationis*, 14 Dec. 1705. Cum enim clericus Firmanus minoribus ordinibus cum litteris dimissorialibus-testimonialibus sui Ordinarii ab episcopo Lauretano insignitus, continuo Laureti permansisset, et post inibi acquisitum beneficium promotus bona fide fuisset ab eodem episcopo Lauretano ad ordinem subdiaconatus sine novis litteris testimonialibus archiepiscopi Firmanni, propositis dubiis: « 1° An ordinatio clerici Joannis Baptistae Montani facta ab episcopo Lauretano sit contra formam praescriptam in novissima constitutione Innocentiana? Et quatenus affirmative: 2° An et in quas poenas inciderint tam episcopus ordinans, quam clericus ordinatus? » S. C. reposuit: « Ad 1^{am} affirmative; Ad 2^{am} in casu de quo agitur esse excusandum ». Rationem decidendi his verbis tradit Honorante, *l. c.*: « Testimonium namque morum in litteris dimissorialibus perhibitum, veluti restrictum ad ordines

(1) Honorante, *cap. XV, not. VII*; Lamperez, in *const. Speculatores*, n. 354; Morin, *ibidem*, n. 285.

minores, trahi non potest ad ordines sacros, pro quibus suscipiendis non solum major aetas, sed etiam praestantiores mores requiruntur ». Nostra sententia haec est. Si ordinatio fieri debet longo post discessum tempore, ita ut mores durante commoratione in dioecesi episcopi testantis, licet forte indigni subdiaconatu, obstare iudicio episcopi nunc nequeant ordinationi subdiaconatus, non audemus praxim illarum curiarum reprobare, licet non cohaereat const. *Speculatores*, quae novas testimoniales requirit. At si ordinatio subdiaconatus fieri debet brevi post discessum tempore, ita ut mores candidati tempore commorationis in dioecesi episcopi testantis obstare possent iudicio episcopi, novae testimoniales pro subdiaconatu sunt necessariae.

Ceterum ad omne dubium removendum, quando candidatus in dioecesim episcopi testantis rediturus non est, expedit testimoniales obtinere generales pro omnibus gradibus.

721. *Alter* casus est, si episcopus ordinaturus non est idem qui contulit primam tonsuram, nec illius successor; e. g. Titius post receptam tonsuram ab archiepiscopo Parisiensi cum testimonialibus episcopi Versaliensis, modo promoveri vult ab archiepiscopo Remensi proprio ratione familiaritatis. Jam vero sunt necessariae in primis novae litterae testimoniales de legitimis natalibus, quia archiepiscopo Remensi non constat Titium esse legitimum, ut recte tradit folium S. C. C. in *cit. Pientina* seu *Ilcinensi* (n. 724); et idem dicatur de aetate, praesertim si ageretur de sacro ordine conferendo. Praeterea sunt necessariae novae litterae testimoniales de vita et moribus, si Titius denuo in dioecesi Versaliensi sufficienter commoratus est; secus putamus novas litteras testimoniales non requiri, et pro tempore commorationis in dioecesi Versaliensi archiepiscopum Remensem stare posse iudicio archiepiscopi Parisiensis qui tonsuram contulit.

722. Innocentius XII, *l. c.*, expresse monet testimoniales episcopi litteras esse conservandas, scilicet in archivio episcopali una cum ceteris documentis, informationibus et instrumentis ad ordinationes pertinentibus; et earum men-

tionem esse faciendam in consueto collatorum ordinum testimonio, quod ab episcopo ordinante datur ordinatis.

723. Utrum episcopus concedens litteras testimoniales, et cancellarius aliquid pro his litteris dandis exigere vel acceptare valeant, vide n. 1121 sequi.

724. Ad ea quae diximus melius declaranda, abs re non erit haec referre cit. *Pientinam* seu *Ilcinensem, Ordinationis*, 8 Aug. 1733. Laurentius Medicheschius, subditus episcopo Pientino ratione originis et domicilii, promotus ab eodem fuerat ad primam tonsuram et minores ordines. Deinde Laurentio e dioecesi discedenti episcopus Pientinus has litteras dedit: « Testamur clericum Laurentium Medicheschium nostrae dioecesis, in minoribus ordinibus constitutum, nullo excommunicationis, irregularitatis aut cujusvis alterius canonici impedimenti vinculo, saltem quod sciamus, innodatum existere, neque ullo crimine postulatum; sed esse bonis et honestis moribus praeditum ac talem qualem in sortem Domini vocatos decet ». Post haec Laurentius beneficium ab episcopo Ilcinensi obtinuit; qui eundem ad omnes sacros ordines promovit sine litteris episcopi Pientini seu dimissoriis, quia jam erat proprius ratione beneficii, seu testimonialibus, quia praecitas litteras sufficientes esse putavit ad normam const. *Speculatores*. Episcopus Pientinus conquestus est apud S. C. C.; quae die 18 Julii 1733 censuit illas litteras, ab episcopo Pientino datas, fuisse reipsa sufficientes ad licitam ordinationem; sed, re melius perpensa, cit. die 8 Aug. ejusd. anni, reposuit recedendum esse a decisis et Laurentium ac episcopum Ilcinensem debere consulere conscientiae suae.

In folio S. C. C. probatur illas litteras non satisfacere const. *Speculatores*; et sequentia habentur, quae naturam harum litterarum testimonialium rite declarant:

« In primis deest in his litteris testimonium de natalibus: illegitimus quippe est irregularis, nec promoveri ad ordines debet, juxta sanctionem Bonifacii VIII in *cap. 1, De filiis presbyterorum*, in 6°. Neque vero minus necessaria censi poterat testificatio de legitimis natalibus Laurentii, propterea quod ex litteris ipsis constaret eum jam fuisse in

minoribus ordinibus constitutum; siquidem praecedens minorum ordinum susceptio non satis per se probat clericum ex justis nuptiis procreatum fuisse, cum illegitimus possit ab episcopo effici habilis ad ordines dumtaxat minores, juxta *cit. cap. 1, De filiis presbyterorum, in 6º*. Quamobrem oportebat proferri testimonium de legitimis natalibus ut Laurentius a minoribus ordinibus, quos episcopus Pientinus ei contulerat, evehi posset ad sacros, utque episcopus Ilcienensis per illud medium quod Bulla Innocentiana praescribit, compertam haberet hujusmodi conditionem; vel si ea deesset, juberet prius doceri de impetrata apostolica dispensatione.

» Secundo desideratur in iisdem litteris testimonium de aetate, ut certus redderetur episcopus ordinans de aetate juxta Tridentinas leges idonea ad singulos sacros ordines. Quamquam vero aliis documentis perfici utraque probatio potuerit, non satis tamen iis confidisse censetur Bulla Innocentiana, cum alienus episcopus decipi falsis documentis valeat (ut non raro accidit), atque idcirco requisivisse videatur Pontifex testimonium episcopi tam originis quam domicilii, quippe qui non tam facile falli possunt circa homines tam sibi notos suaeque jurisdictioni subjectos.

» Ad hanc rem spectant quae habet La Croix, *lib. VI, part. II, n. 2252*, ibi: *Si neuter episcopus testatus sit, v. g. de aetate, ordinandus autem afferat testimoniales de aetate ex libro baptismali a parochio scripta, dubitatum est an hoc sufficeret? Negarunt aliqui, quia constitutio Innocentii XII requirit testimonium de aetate dandum determinate ab episcopo, nec sufficit aliunde haberi certitudinem; alioquin si ordinans sit certus, v. g., de moribus Titii quia ipse cohabitavit satis diu, ordinare posset sine testimonialibus ullius alterius episcopi: Et ratio potest esse quia quamvis in hoc casu particulari videatur cessare finis legis qui est certitudo de aetate et reliquis, non ideo cessat lex illa, quia nempe re ipsa manet finis legis qui est evitare fraudes, quae communiter evenirent si sufficeret quaevis certitudo ex testimonio cujuscumque alterius qui non esset episcopus originis aut domi-*

cilii. E contra alii duo vel tres doctores quos interrogavi, putarunt sufficere, quia si ita semper haberetur certitudo, numquam esset periculum fraudis; et quamvis hoc testati non sint episcopi, praesumitur omissum eo quod nescirent, sicque se remitterent ad certitudinem aliunde accipiendam. Porro testimoniales litteras impetrari oportere ab episcopo originis etiamsi quis inde discesserit in tali aetate, in qua nullum canonicum impedimentum contrahere potuerit (ac proinde in casu quo de natalibus solum ac de aetate testari queat episcopus originis), deducitur ex resolutione edita in *Laquedonien. seu Bituntina, Ordinationis, 16 Nov. 1709*, ut in *lib. 59 Decret., pag. 365*.

» Tertio est animadvertendum quod de vita et moribus Laurentii non fuit edita testificatio speciatim ad effectum promotionis ad omnes ordines sacros. Multum vero interest inter eam vivendi rationem ac disciplinam, quae satisfaciatur statui minorum ordinum, et aliam quam exposcit superior gradus sive subdiaconi, sive diaconi, sive presbyteri. Itaque sacrum Conc. Trid. discriminatim habitoque peculiari respectu tam ad ordines minores quam ad singulos majores, exigit peculiare testimonium de morum conditione, de vitae instituto iis gradibus consentaneo, ut videre est in *cap. 5, 7, 8, 12, 13 et 14 sess. 23, de ref.*, et notat Ferosin. ad *tit. De scrutinio in ord. facien., quaest. 1*, ac longe uberius luculentiusque Hallier, *De sacris elect. et ord., tit. De variis ordinandorum testimoniis, art. 2, a pag. 45 ad 68*.

» Tametsi igitur constitutio Innocentiana expresse non praecipiat ut testimonium ab episcopo originis et domicilii obtinendum de vita et moribus clerici qui ad majores ordines promoveri ab alio episcopo cupiat, sit conceptum relate ad effectum suscipiendi eosdem ordines, hanc tamen vere fuisse mentem legislatoris conjicitur ex natura ipsa rei de qua agebatur: nam cum haec regula ibi statuatur servanda praecise ad effectum ordinationis, et hoc ut episcopus sacerdotio initiaturus novum recentemque subditum ratione beneficii et antea sibi minime notum, certus reddi posset, quod mores ejusdem ordinandi respondeant sanctitati gradus suscipiendi, plane sequitur eo animo fuisse Innocentium Pon-

tificem, ut litterae testimoniales vitam moresque clerici commendent, non absolute et simpliciter, sed relate ad omnes sacros ordines ad quos optet quis promoveri et quibus ut initietur, idoneum dignumque eum esse per tales litteras debet comprobari; ideoque jubet etiam Pontifex de eisdem litteris testimonialibus expressam fieri mentionem in collatorum ordinum testimonio..... ». Vide etiam n. 891.

725. Huc usque in genere de litteris testimonialibus aliorum episcoporum requisitis a const. *Speculatores*. Jam vero Innocentius XII vult has litteras esse necessarias in quatuor sequentibus casibus:

726. *Primo* si episcopus beneficii confert ordines, requiruntur testimoniales episcopi originis et domicilii, ibi: « Praeterea clericum qui legitime a proprio episcopo ad eandem clericalem tonsuram seu etiam ad minores ordines promotus fuerit, non posse ab alio episcopo ratione ac titulo cujuscumque beneficii in illius dioecesi obtenti ad ulteriores ordines promoveri, nisi ante eorundem susceptionem testimoniales litteras proprii episcopi tam originis, quam domicilii, super suis natalibus, aetate, moribus et vita sibi concedi obtinuerit, easque episcopo ordinanti in actis illius curiae conservandas exhibuerit ». Insuper requiruntur testimoniales Ordinarii illius loci ubi candidatus tanto tempore permansit ut potuerit aliquo impedimento canonico irretiri; de quibus mox.

727. Riganti, in *Reg. XXIV Cancell. Apost.*, § III, n. 86, censet episcopos originis et domicilii has litteras testimoniales suo subdito promovendo ab episcopo beneficii concedentes, non posse eum cogere ad praeventivam justificationem reddituum beneficii coram ipsis; quibus ceteroquin jus et officium remanet post ordinationem jam factam inquirendi an forma constitutionis Innocentianae servata fuerit, ut statuitur in § *Porro* hujus constitutionis; et citat S. C. C. in *Neapolitana* seu *Ravellen.*, *Ordinationis*, 19 Feb. 1701. Contrarium tenet Honorante, *cap. XV, not. I*, innixus praxi Secretariae Tribunalis Emi Cardinalis Vicarii; et revera non apparet ratio qua hanc inquisitionem episcopus facere possit post ordinationem, non vero ante.

728. *Secundo* si primam tonsuram aut ordines confert episcopus originis, requiruntur testimoniales Ordinarii loci in quo candidatus ex accidenti natus est et talem moram traxerit, ut aliquod impedimentum canonicum contrahere potuerit, ibi: « Quod si quis tanto temporis spatio in eo loco in quo ex accidenti, sicut praemittitur, natus est, moram traxerit ut potuerit ibidem canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci litteras testimoniales, ut supra, obtinere illasque episcopo ordinanti per eum in collatorum ordinum testimonio similiter recensendas praesentare teneatur ». Quamquam vero Innocentius XII haec tradat agens de episcopo proprio ratione originis, tamen dispositio est generalis et omnes episcopos proprios afficit, qui proinde debent has testimoniales exigere; quod, si opus esset, confirmatur etiam ex const. *Apostolicae Sedis* (n. 737).

729. Circa eas in primis quaeri potest num necessariae sint litterae testimoniales, non quidem de natalibus et aetate, sed de moribus et vita, si promovendus hanc moram sufficientem ad impedimentum contrahendum traxit in altera dioecesi, quin in ea natus sit, e. g. si in seminario alterius dioecesis sit commoratus studiorum causa.

Ante const. *Apostolicae Sedis*, attenta const. *Speculatores*, nonnulli negabant, tum quia Innocentiana constitutio, quae strictae interpretationis est, huc non spectat, tum quia nimis incommodum foret reportare litteras testimoniales ab omnibus Ordinariis illorum locorum in quibus ordinandi taliter permanserunt (1), praesertim nostris temporibus, urgente pro omnibus servitio militari. Pro hac sententia est responsio S. C. C. in *Turritana* seu *Bosanensi*, 17 Mart. 1708; in qua, propositis dubiis: « 8° An subditi episcopi Bosanensis tam ratione domicilii, quam originis, qui ratione studiorum moras traxerunt in civitate Saxonensi, potuerint ad ordines promoveri ab eodem episcopo sine testimonialibus archiepiscopi? 9° An tam episcopus Bosanensis, quam ordinati inciderint in poenas contentas in const. s. m. Inno-

(1) Riganti, l. c., n. 31; Lamperez, n. 338; P. Morin, n. 286.

centii XII? »; S. C. reposuit: « Ad 8um affirmative; Ad 9um negative ». Et ita etiam in *Algaren.*, 3 Aug. 1709; et in *Vicentina* seu *Neritonen.*, *Ordinationis*, 17 Jun. 1719.

His non obstantibus communior sententia, etiam ante const. *Apostolicae Sedis*, erat litteras testimoniales in casu esse necessarias; quia licet Innocentiana constitutio commemoret circumstantiam fortuitae nativitatis, tamen scopus et vis tota legis est circa commorationem deinde factam per spatium temporis aptum ad impedimentum contrahendum. In hoc sensu stetit S. C. C. in *Asculana* seu *Montis Alti*, 7 Febr. 1733; in *Bononien.* seu *Ferrarien.*, *Ordinationis*, 14 Nov. 1733; in *Fabrianen.*, 19 Aug. 1797; in *Lunen.*, 29 Maii 1824; in *Montis Falisci*, 17 Maii 1828; in *Terracinen.*, 26 Jan. 1833; in *Spoletana* et *Reatina*, *Ordinationis*, 11 Julii 1840. In hac ultima S. C. probavit votum Emi Bianchi qui cum Honorante, *cap. XV, not. VI*, censuerat in casu litteras testimoniales requiri, « sed non ita rigore sicuti exigi debent in quatuor casibus in dicta constitutione expressis, taliter ut possint (episcopi) arbitrium interponere, exigendo quidem testimoniales, sed illorum dumtaxat Ordinariorum, in quorum dioecesibus *diutius et ultimo* ejus subditi respective permanserunt ».

Sed ex const. *Apostolicae Sedis* omne dubium cessavit, ita ut hodie certum sit requiri litteras testimoniales ab omnibus Ordinariis absque ulla limitatione in quorum dioecesibus candidatus per tale temporis spatium moratus est ut potuerit impedimentum contrahere, etiamsi alibi natus sit (1). Sane in hac constitutione, *art. 3*, inter suspensiones, generaliter statuitur suspensio per annum ab ordinum administratione contra episcopum ordinantem « subditum proprium qui alibi tanto tempore moratus sit ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii loci litteris testimonialibus ». Quod si impossibile est aut nimis difficile habere testimoniales ab omnibus Ordinariis, candidatus, nisi curia indultum habeat, obtinere debet a S. C. S. Officii facultatem supplendi testimonialibus litteris

(1) Pennacchi, in const. *Apostolicae Sedis*, *App. XLIV*; D'Annibale, *ibid.*, n. 147; Santi, *I, XI, Append.*, n. 5.

per juramentum, quod proinde dicitur *suppletorium*, sicuti pro matrimonio diximus in nostro *Tractatu canonico de matrimonio*, n. 133. Ita fit in curia Romana, cum Cardinalis Vicarius speciales a S. Officio facultates non habeat acceptandi a candidato juramentum loco testimonialium.

730. At quodnam est hoc tempus quo *candidatus potuit aliquod impedimentum contrahere*? Hic non agitur de philosophica possibilitate (canonicum enim impedimentum potest etiam contrahi per brevissimum morae spatium), sed de possibilitate juridica quae juxta locorum et personarum circumstantias frequentius executioni mandatur: lex enim respicit ad id quod frequentius accidit, et non ad ea quae raro contingunt (*l. Non ad ea, ff., De legibus*) (1). Tempus autem quo candidatus, extra militare servitium, juxta communiter contingentia potuisset aliquod impedimentum contrahere, merito dixeris cum pluribus auctoribus esse *semestre* (2). Pro hac sententia primum argumentum afferitur ex exemplo publicationum matrimonialium quae fieri non solent in loco, ubi nupturiens infra semestre commoratus est, quia scilicet in tam brevi spatio non praesumitur, juxta communiter contingentia, potuisse impedimentum matrimoniale contrahere (3); a pari igitur de impedimento ad ordinationem. Validius argumentum desumitur ex praxi curiarum quae sacrorum canonum notitia et observantia praecellunt, et ipsius Curiae Romanae, quae litteras testimoniales requirere solent pro semestrali aut longiori commoratione, non vero pro breviori; et litteras dimissoriales concedere non solent ad tempus ultra semestre, praecise quia testimonium de bonis vita et moribus in eisdem dimissorialibus contentum post sex menses non amplius valeret (4). Obstat videntur S. C. C. in una *Aversana*, 4 Dec. 1666, et S. C. Immunitatis in una *Lyciensi*, 7 Sept. 1624, rescribentes litteras dimissorias non esse admittendas ultra duos

(1) Avanzini, *comm. in const. Apostolicae Sedis*, n. 51.

(2) Santi, *l. c.*; D'Annibale, in *const. Apostolicae Sedis*, n. 147, et apud ipsum Scavini et Schneider; Pennacchi, in *comm. ejusd. const.*, *App. XLIV*; Avanzini, *l. c.*, n. 51, qui tamen n. 55 in fine censet tale esse quoque tempus commorationis infra quatuor menses.

(3) Vide nostrum *Tractatum canonico de matrimonio*, n. 163.

(4) Honorante, *cap. XIV, not. III*.